National Library of Israel
Doar Hayom - דאר היום, 28.01.1927, page 6

מבעד למשקפה

(מעשים ומחשבות)

ועכשיו, רבותי, שאנו עומדים לפני עריכת ה„סדר" של הבלדיה שלנו בירושלם עיה"ק.

ואתם תשאלו אולי — לא אולי אלא ודאי תשאלו — „סטייטיק"? מה ענין „ד' קושיות" של פסח אצל הדש שבט? — לא קשיא! למאי, ביה"ס הריאלי בחיפה נוהג חופשה לתלמידיו לא בפסח כנהוג בכל בתי הספר שלנו בארץ, אלא דוקא בחודש שבט! וה„ה-דר" של ד' עזבות, שהוא בודאי מודר-ני וריאלי, מבל-שבן?

ובכן, רבותי, הבן שואל: מ ה נ ש ת נ ה הזמן הזה מכל הזמנים, שבכל השנים הקודמות היו נותנים בבלדיה רשיונות לתלמידים לנסיעה מש קאות בערבית ובאנגלית, ובשבאו לדרש רשיונות בעברית עני ואמרו להם: „עיבראני מאפיש!" — והשתא, נו-נים בבלדיה שלנו רשיונות למשפטית בלו ע ב ר י ת ואנגלית אפילו לגויים?

האם אולי מפני שאזלו הגלגינות ה ע ר ב י ם?...

שבכל השנים הקודמות היו בקב-לים מהתלמידים את כל הרשיונות למש-קאות ולא ה ו ס ו ר ו להם אות ה רוב-כה" עד שלא שלמו מקדם דמי „קנא-סה וראסה" (נקיון ושמירה), עד פרו-טה אחת. צער בשת ורפוי לפעמים גם „שבת" — והשנה הזאת מסרו להם את הרשיונות בלא טענות ומענות ובלא קפסות והרמיות? אלא, ששמעתי, שא-חד מדרי „מטה" הזר ושב בין דרי מעלה בבלדיה...

שבכל הימים, היו אחב"י ממל-אים את משרדי הבלדיה לשלם את המסים — כי הרי בני דודנו הם פטו-רים ב"ה ממצוה זו, כידוע — והיו מקבלים אותם בפנים זועפות כבעלי-תחלואות, והיו מחכים שעות שלמות בסדרון בין י ו ש ב י ן ובין מ ס ו ב י ן — עוד יותר מאשר במסדרון הארוך של „מלון יוז", ועכשי עושים להם „סמיילים" אנגלים ומקבלים בסבר"ו, בקידה והשתחויה ובתנועת היד: מישולשת עד לארץ: „תפאדאלא! אהלאן וסאהלאן!" ועושים לפניהם „באי-בשלום" לכל הצדדים.

נכנסתי בשבוע זה לשעה קלה לבלדיה ושמעתי קול פקיד צועק משל-הנו לשמש, מזרזו בלשונו וקורא אליו: „חוסיין! רוח ג' י ב בול! א ל-א פ נ ד י מסת ע נ' ל!" (חוסיין, לך הבא בולים, האפנדי ממהר!). ה„אפנדי" הזה היודעים אתם מי הוא? לא הל לה מנהל יהודי או סתם מאבער גדול אלא פשוט יהודוני מבית ישראל.

— „אבו שאקיר!" — צועק הפקיד השני לשמש, הקופץ ממקומו כעל קפיץ — „לך עם ה ה ו ג' ח אל ברואני לתרגם לי את ה„ריבסה" ל„עוברא-ני"!.

„רבש"ע"! — אמרתי בלבי בשעת שמעה וצבמתי את עצמי לראות אם רואה אני כל זה בחלום או בהקיץ — ה„הוג'ה" הזה הריחו נ ט ל פשוט מן השוק.

האמנם הכירה סו"כ גם הבלדיה את שפת ה„ברבר" (עברית בלע"ז) לשפה רשמית ומוכרת בביתנו חל-אומי? ...

מתחלה היו שוטרי הבלדיה המ-מונים על ה„אכסטאות", כלומר השוק של הירקות, משגיחים בעינא פקיחא על מוכרי הירקות במחנה יהודה או במאה שערים והיו תופשים עבריינים יהודים דוקא ומטילין עליהם קנסות, אפילו כשהיתה ב ריהם הורמנא-דבלדיה ובשוחין יושבים, למשל, בשוק היהודי ערביה פלחית מחכפר על יד יהודי זקן „מחארת אל תנאס", זו מו-כרת בצים וזה מוכר מהזר כרסם ושאר ירקות, הרי פטמה אינה משלמת כלום ופטורה ממצוה זו ור' יעקב משלם מס המקום, והשוטר היהודי גובה מאתו בעל כרחו יורד לטנכנס ומוציא עפ"א — ועכשיו, אל חמדולאלה! אין בוד-קין ואין שואלין, — „מאלייש!" (אין דבר!) אין תובע קנסות בשוק ואין ציית דינא.

ולא רק ביום אלא לרבות הלילות: לפנים היה שומר ישראל לא רק גוי אחד אלא כלו גויים ואו רב נסים הפ-לאת בלילה בנחלת צדוק ובשערי חסד ובכל נחלות ישראל דוקא, והיו בודקין ובוחנים שבע בדיקות ובחינות כל שוטר יהודי ודורש מ מאתו, שיהא בקי בלשון עברית ממש כפרופיסור במכ-ללה העברית והיו פוסלים אותם עפ"י בחינת הראיה, ועכשיו אפילו מגמגם בלשוננו בפקיד עליון במלון יוז או בממשלתנו הרוממה — הריהו כשר וישר ושומר ישראל גוי גמור בלשוננו.

ומרב שיחי שכחתי את מספר „התקושיות" שלי, שהגיע, כמדומני לארבע עשרה, ואולם מכיון דדש דש:

ועל כלם — חברי המועצה היהו-דים בבלדיה. הן בכל השנים הקודמות היה הראים שלנו נשמע להם כמו שנש-מעים להתוא, ועכשו יושבים אחב"י ומתועדים עם הרא ם בצוותא ובחברו-תא, ועושים מי-שברך זה לזה ומפרב-ם ם זה את זה, מביט הוא לתוך פיהם של סולומון ואסטרוק ומצפה לאמרי פי של מסלומון הבר-דבבא שלו, כלחכ-מת המלך סולומון, כלומר שלטה המלך בשעתו ואפילו כלם בער וסולומון כנ-גד, יחיד ורבים, הלכה כיחיד: „אני לסולומון ידידי!" — אומר הראיס— „איכתיב בפרוטוכול!" (רשם בפרטי-כל!).

והתירוץ הוא: ע ב ד י ם היינו לבלדיה בירושלם, והיינו אנו ובנינו ובנותינו ולשוננו משועבדים לה ואפילו כלנו „חכמים", ספרדים או אשכנזים, כלנו יודעים את הסודות כשוכמן וכפרידנברג, שוא כל מאמרי-נו והתרצאותינו, ועכשיו שקרבנו המקום ל ב ה י ר ו ת, הרינו עם של „אתה בחרתנו" בבלדיה.

ולו פנה א ל י הר"ר ווא שיץ ב„משאל" שלו ב„גליל" מחיפה בדבר הבחירות לבלדיה, והיה מוסיף רק את אחת „ריש" בשמו של הרב הצעיר דק"ק חיפה, הי ת' אומר לו בפירוש כי „חובת הרגע" הובת השעה והשנה היא דוקא לזיחות את הבחירות של הבלדיה בירושלם. לבחפ"ח ל ח צ י ש נ ה, לא מפני הטעמים של הרי-ביזיוניסטים שלנו, אלא מפני טעם פשוט ומעשי: כדי שתה ה ליהודים „חיי שעה" ויהנו מזכיותיהם ויחיו את נפשם קצת ע ד לבחירות...

*

ולא רק בבלדיה, רבותי, אלא משעה שנתעוררה שאלת הקלפי בעירנו ל„כסא" העיריה, נעשינו למיחסים גדולים ולבני מלכים ממש. עלינו מבי-ראעמו קהא לאגרא-רמה וה„אקציות" של היהודים המתאזרחים עלו בשוק של ירושלם. ושכנינו קופצים עליהן כעל פרקטיא יקרה וכעל אבן טובה ומצי-את כשרה. שני הצדדים מכים זא"ז בשבילנו ומורעים אותנו לגזרים ממש. (וכל כך למה?)

יודעים הגויים האלה, שמי שרוצה להכריע את הכף לצדו מחויב להשליך את יחבו על ישראל ולחיות „סאוואה-סאוואה" עם ה„סחיוניה", ללמדך, שבני ישראל הין מ צ ו י נ י ם שם מלשון—„ציונים"... וכל צד משתדל, כמובן, בכל כחו למשך את היהודי לצ-דו, משדלו ומפייסו ברברים כתרנגל ממש מגפפו ומחבקו ונותן לו כל מיני זביות שבעולם והבטחות לעולם הבא — ובלבד שירחם זה עליהם וילך עמם אל הקלפי שלהם...

ובימים הבחירות יתקיימו בנו: כנראה, דברי הנביא: והביאו את כל אחיכם מכל הגויים, החוס ינים, הנ-ששים ובני דגון ואפילו הנוצרים מבני יון ועמלק, מנחה לבלדיה, בצבים ובברכתים ובאוטומובילים כמו באמ-ריקה לתת את קולם, כאשר יביאו בני ישראל את המסים, מנחה לבלדיה, ולא עוד אלא, כמו שנאמר: „והביא-בניך ב ח ו צ ן", ופירש"י: חו-סיינים..

איני יודע באמת מה הניע אל-חוסיינו לקלוריסקי בשעת שיחתם, ואפילו אם יודע אני לא אגלה לכם הפעם, ואולם לו הייתי א נ י במ-קומו, הייתי אומר להני תרי צדדין בהאי לישנא:

הן יודעים אתם היטב מי כל התהכמות שלכם בנגד „פן ירבו" לא יועילו עוד מ מי מצרים, שהרי הבלדיה דאגה ב"ה לזה מראש, שירבו משלמי המסים מאחב"י וגם ה„שבאב" שלנו, אלה „חלוצי המזרח" אינם ישנים ועיס-ק ם ב„פריה ורביה" של האזרחים, כלו-מר ה„וואמאניון" כבין היהודים, ועכ-שיו, יא ג'מעה שבאתם אלינו לחסות בצל ק ו ל ל ת י נ ו ומזכים אותנו בהבטחות יפות של „הרים וגבעות" (למ-רות כל הכחשות כב. הרינו מ כנים ומ-זומ ם לכרת ברית אפ לו בין ה„בת-ר ם", כאברהם אבינו בשעתו, ודעו לכם שאין בעלי ברית נאמנים כמונו הי-הודים, אבל, יש אצלנו תפלה אחת בכל בקר: „בין שהוא בן-ברית ובין שא נו בן-ברית, לעולם יהא א ד ם". מי מכם שרוצה לה יות „ראיס" עליו לה-יות עמנו „סאוואה סאוואה", ראש ולא רוש...

זהו תנאי, בני גד ובני ראובן ובני ירושלם, שלא נוותר עליו אפילו קוצה של „יוד". הצד הרוצה לנצח אין לו עצה אחרת אלא להיות י ד ד ל י ה ו ד י ם, לא אמום עפ"י הדבור אלא עפ"י המעשה, כמו שנאמר אצלנו בהגדה: ב ר ו ך ש ו מ ר ה ב-ט ח ת ו ל י ש ר א ל! ואח"כ יצא ברכוש גדול!..

אין אנו מבקשים חלילה מכם „בקשיש" או חסרים הן יודעים אתם היטב כי היהודים הם סוחרים חרוצים לא רק במסחר אלא גם ב„בוליטיקה". הם סוחרים זריזים אך ישרים ונאמנים, וסוחר חרוץ, יא חביבי (כך הייתי או-מר לכ"א משני הצדדים) אינו נותן כלום חנם בזמננו, בזמן המשבר:

„תן לי ואתן לך!" את התורה הזו למדנו מהרומאים:

Do ut Des

כלומר: אתה רוצה להיות „ראיס" על ידי היהודים, תן להם זכיות בפעל ובמעשה ולא במלים וברמזים.

ומי שאזנים לו ישמע!..

*

ועכשיו, שאנו עוסקים בקושיות ובשאלות המורות, בתיובתות ובאיב-עיות קשות, רוצה אני לשאל עוד קושיא אחת קטנה, לא שלי אלא של תלמידי התיכון.

בזמן האחרון נוסף ענף חשוב של התעשיה בעירנו ועל כתלי החוצות והלוחות וגם בעתונים ועל תקנות אחד הבתים מופיעים ומזהירות מודעות גדלות לאור השמש יומם ולאור המנו-רה לילה—„משרד לשרוכ ן" והזמנה לכל מי שצריך „לבא ולהוכח" אצל יצחק פ.

ושואל מאתי תלמידי הלו: מילא משרד לשרוכין אני מבין, מחיבא-תיתי! נחוצים לנו אזרחים רבים באדון בשביל הבלדיה, ויש בזה ערך לאומי ידע נו גם יהד, ואולם מפני מה הוא א נו מגלה את שם משפחתו אלא בר"ת? כלום יש להתבייש חלילה בפרנסה זו? גם כביכול מזוזג זוגים יהודי שהוא מטגעל בודאי במשפחה וכפליא תלויין בו, לא כל שכן? ומה לא עושה יהודי בשביל פרנסה?

*

הנה, למשל, מספר לי תלמידי ממורי-הדרך העברים מעשה קצרה זו:

תיירה אחת אמריקאית הסיבבת בארץ שאלה מאת ה„גאיד" (מורה-הדרך) העברי שלה:

What does Tel-Aviv mean?

(מה פרוש המלה: תל-אביב?)

חשב ה„גאיד" הערבי הזה, שהיה מתלמידי ששורי הערב לעברית, ואמר:

The Hill of his father.

כלומר: זהו ת ל-א ב י ו..

ממש ההיפך מהעתון החנון שלנו במודעותיו הידועות!

והואיל ואנו מדברים בעברית שלנו בת"א נימא מילתא גם בענין זה:

בזמן האחרון עברתי בתל-אביב לפני בית ספר ובמובן, שעמדתי על יד החלון לשמע את הלקח מפי המורה העברי לתלמידיו.

— כתיב-נא „בוס-מים"! — צוה המורה לתלמידו הקטן שעמד על יד הלוח.

הילד כתב על הלוח השחור:

„ק ו ס מים".

— „כוס כותבים ב„כף",—העיר המורה לתלמידו.

— לא ארוני—ענה הילד בבטחה—ראיתי על כל הקיוסקים של הגזוז שכתוב: „קוס" בקוף ולא ב„כף".

כוונתו של הילד היתה, כמובן, למלה „קוס" Kwass מין של תפוחים הנמכר בחוצות תל אביב, כידוע.

אכן זוהי העברית ה„גזוזית והקוואסית" שלנו בתל-אביב!...

אגב, שלשום עברתי לפני מלון-יוז לראות את יהודי פולניה שלנו מ„מ-חלת יעקב" של החסידים בחיפה וראיתי גברת אחת, שנגשה לכנופיא של צע רים ירושלמיים ופנתה אליהם ברוסית לשאל על איזה בית.

— מפני מה הגברת פונה אלינו ברוס ית? הן יהודים אנחנו! —שאלו הצעירים כנעלבים.

— „קאק-זשע?" (כיצד?), איך אפשר שיהודי לא ידע היסיתי? שאלה הגברת בתמיהות, והלבה מתוך בעס.

טרוד הייתי מאד בשבוע זה, תלמ ידי החביבים, בקבלת הפנים הנה-דרה שנעשתה אצל הקונסול הצרפתי לנציב סוריה וביחוד בשיח-החגיגה לבר-מצוה של בנו של גוס, שנערך באולם הראי-נע „ציון" ברב פאר והדר, לעילא לעילא מכל תושבחתא וזמזונותא רקודתא ושירתא וגנגתא לוישתא ורודינותא דאופרתא. וביחוד יין-שמניתא והקצף של כרמל מזרחי שהרים את הרגלים למהולות, ע"כ אכ-תפק הפעם להודיע לתלמידי ולתלמי-דותי במקצת ע"א ההכנות הנעשות במלון יוז, לקראת ה מ ש ל ח ת, כמו שנאמר שם ב„נתנה תקף" ומלא-כים יחפזון והיל ורעדה יאחזון את כל הערבאות והפקידים, משרתים ויוצאי-משרתים ויאמרו: הנה יום-הדין...

שרוי הייתי בצער על נסיעתו של המנהל לשכת-העתונות במלון-יוז וקשתה עלי הפרידה ממנו, ואולם הקב"ה מקד ם רפואה למכה, והזמין להם את „הכומחה מסיביר", שנכנס במקומו למלון-יוז ולא חלילה לברר...

*

ולסוף עוד שאלה אחת קטנטנת:

בשבוע זה עברתי ברחוב הנביאים לפני בית ספר ור לנערות וראיתי מחנה גדול של תלמידות קטנות וגדו-לות. שיצאו מבית הספר, כלן לבושות הדר בגדי שבת ו יום טוב, כנראה לכבוד פגישת האורח הגדול מסוריה בעירנו.

הטיתי את אזני קצת לשמע שיחת הילדות והנה שמעתי אחדות מהן מדברות ביניהן ע ר ב י ת וצרפתית גרונית-מזרחית, ורבן בכלן, דברו ביניהן בקול רם — ע ב ר י ת טהורה.

ושואל אני: האם מלמדים את „הגויות" הקטנות בבית הספר הזר עברית או צ ר פ ת י ת?

ילמידיני רמתי! עזמות